

POLSKIE TOWARZYSTWO TURYSTYCZNO-KRAJZOZNAWCZE

ODDZIAŁ STOŁECZNY IM. ALEKSANDRA JANOWSKIEGO

**BIULETYN KLUBU PRZODOWNIKÓW TURYSTYKI
PIESZEJ IM. ANIELI MICHAŁSKIEJ**

NR 3

MARZEC 2018

W 100 ROCZNICĘ ODZYSKANIA NIEPODLEGŁOŚCI

1918-2018

PRZYPOMINAMY ODZNAKĘ

SZLAKAMI 19 PUŁKU UŁANÓW WOŁYŃSKICH

Włodzimierz Majdewicz

SZLAKAMI 19 PUŁKU UŁANÓW WOŁYŃSKICH

W związku z przypadającą w bieżącym roku doniosłą 100 rocznicą odzyskania przez Polskę niepodległości Komisje, Kluby i Kola Oddziału Stołecznego PTTK im. Aleksandra Janowskiego planują realizacją szeregu okolicznościowych przedsięwzięć. Będziemy o nich pisać w kolejnych numerach biuletynu „Biwak”.

Trwają przygotowania i zaawansowane prace organizacyjne. Na początek jednak chcemy przypomnieć związaną ściśle z tematem walk o niepodległość Polski Odznakę turystyczno-krajoznawczą PTTK SZLAKAMI 19 PUŁKU UŁANÓW WOŁYŃSKICH. Niezależnie od wspomnianej na wstępie 100 rocznicy odzyskania przez Polskę niepodległości jest jeszcze jeden ważny po temu powód. W ubiegłym roku minęła setna rocznica sformowania w 1917 roku na Ukrainie Szturmowego Polskiego Szwadronu por. mjr Feliksa Jaworskiego. Oddział ten przechodząc kolejne reorganizacje i występując w związku z tym pod różnymi nazwami zasłynął obroną życia i dobytku zamieszkujących tam od stuleci Polaków oraz walką o ocalenie śladów kulturalnej przeszłości tamtych terenów. Oddział ten był zalążkiem i prekursorem słynnego 19 Pułku Ułanów Wołyńskich im. gen. Edmunda Różyckiego stacjonującego przed wybuchem 2 wojny światowej w Ostrogu nad Horyniem. 19 Pułk Ułanów Wołyńskich za walki we wrześniu 1939 roku odznaczony został Krzyżem Virtuti Militari.

Mjr. Feliks Jaworski. Obraz olejny Edwarda Mesjasza

Piękną porywającą, literacką wersję tamtych tragicznych wydarzeń oraz psychologiczny portret Feliksa Jaworskiego utrwaliła Zofia Kossak-Szczucka w swej kilkakrotnie wznawianej książce **„Pożoga” Wspomnienia z Wołynia 1917-1919**. W słowie wstępnym do pierwszego wydania tej pracy Stanisław Estreicher napisał *„Książka p. Szczuckiej, którą obecnie Krakowska Spółka Wydawnicza przedkłada czytelnikom, jest zjawiskiem niezwykłym z podwójnego punktu widzenia: jako dokument i jako utwór literacki.”*

Formowanie, organizację i pasmo krwawych w większości zwycięskich walk oddziałów jazdy Feliksa Jaworskiego przedstawia szczegółowo uczestnik tamtych wydarzeń rotmistrz Wiktor Dzierżykraj Stokalski w książce **„Dzieje jednej partyzantki” z lat 1917-1920** wydanej w 1927 r. we Lwowie nakładem autora, wznowionej w formie reprintu przez Warszawską Oficynę Wydawniczą Gryf w latach 1990-ych. Obszerny rocznicowy materiał pt. **„Setna rocznica sformowania Szturmowego Szwadronu Polskiego mjr Feliksa Jaworskiego prekursora 19 Pułku Ułanów Wołyńskich”** opublikowano w kwartalniku **„Ulan Wołyński”** nr 62 z listopada 2017 r. dostępnym również na stronie internetowej Stowarzyszenia Rodzina 19 Pułku Ułanów Wołyńskich pod adresem www.ulan-wolynski.org.pl

Odnaka powstała dzięki inicjatywie działającej przed laty w Klubie Przodowników Turystyki Pieszej im. Anieli Michalskiej - **Sekcji Miłośników Kawalerii**. Celem tego przedsięwzięcia było upamiętnienie bohaterskich walk oddziałów jazdy majora Feliksa Jaworskiego oraz upamiętnienie walk 19 Pułku Ułanów Wołyńskich we wrześniu 1939 roku.

Regulamin odznaki i pracochłonny załącznik z wykazem miejscowości stworzyli Antoni Fedorowicz, Franciszek Rataj i Włodzimierz Majdewicz, który jest również autorem projektu graficznego odznaki Szklakiem 19 Pułku Ułanów Wołyńskich.

Zdobyć pierwszej odznaki odnotowano w dniu 13.12.1994 r. W kolejności przyznawania odznaki nasze zawędrowały do Pabianic, Pruszkowa, Radości, Warszawy, Siemianowic, Chorzowa, Katowic, Radomia, Łodzi, Tarnowskich Gór, Rybnika, Chełma Lubelskiego, Suchedniowa, Wodzisławia i Grudziądza.

REGULAMIN ODZNAKI SZLAKIEM 19 PUŁKU UŁANÓW WOŁYŃSKICH

**Odnaka turystyczno-krajoznawcza SZLAKAMI 19 PUŁKU UŁANÓW
WOŁYŃSKICH ustanowiona została przez Klub Przodowników Turystyki Pieszej
im. Anieli Michalskiej z inicjatywy Sekcji Miłośników Kawalerii**

1. Celem odznaki jest upamiętnienie działań i miejsc związanych z historią słynnego 19 Pułku Ułanów Wołyńskich im. Gen. Edmunda Różyckiego, Jazdy Ochotniczej mjr Feliksa Jaworskiego oraz wszystkich jednostek jazdy wołyńskiej, której tradycje Pułk kontynuował i uosabiał.
2. Odnaka jest jednostopniowa o można ją zdobywać na terenach związanych historycznie z dziejami Pułku i jego poprzedników zarówno na terenie kraju jak i poza jego obecnymi granicami
3. Odnaka wchodzi w życie z dniem 1 września 1994 roku. Okres jej zdobywania nie podlega ograniczeniom czasowym.
4. Odnakę przyznaje Klub Przodowników Turystyki Pieszej im. Anieli Michalskiej w piątki od 17.00 do 18.00 w Warszawie na Rynku Starego Miasta 23 lub korespondencyjnie po przesłaniu dokumentacji na adres: Oddział Stołeczny PTTK, Warszawa, ul. Podwałe 23 z dopiskiem: Klub Przodowników Turystyki Pieszej.
5. Odnakę można zdobywać w trakcie wycieczek pieszych, rowerowych, konnych, autokarowych i motorowych. Odnaka jest przeznaczona dla turystów, którzy ukończyli 10 lat.
6. Trasy przebyte w trakcie ubiegania się o odznakę SZLAKAMI 19 PUŁKU UŁANÓW WOŁYŃSKICH mogą być jednocześnie zaliczane na inne odznaki turystyczne zgodnie z ich regulaminami.
7. Warunkiem przyznania odznaki jest zwiedzenie minimum 10-ciu miejsc wymienionych w załączonym wykazie. Wymagane jest odbycie trzech wycieczek na trasach uwzględniających wymienione miejsca. Przebyte trasy i zwiedzane miejscowości należy udokumentować, udowodnić w opracowanym dzienniczku lub książeczce odznaki turystycznej. Wymagane są zwięzłe opisy przebytych tras i zwiedzanych obiektów. Pożądane zdjęcia, rysunki, mapki lub szkice. Obowiązują potwierdzenia przebytych tras (pieczątki z terenu lub Przodownik PTTK).
8. Sekcja Miłośników Kawalerii działająca w ramach Klubu Przodowników Turystyki Pieszej im. A. Michalskiej ma prawo wnioskować o nadanie Odznaki honorowo osobom szczególnie do tego predysponowanymi, weteranom Pułku i innym weteranom kawalerii i artylerii konnej oraz osobom zasłużonym dla popularyzacji i upamiętniania wiedzy o kawalerii polskiej.
9. Organizatorzy zastrzegają sobie prawo ostatecznej interpretacji postanowienia niniejszego regulaminu.

Przedstawiamy wykaz zawierający nazwy miast, miasteczek, osad i wiosek związanych z dziejami ochotniczej jazdy polskiej. Oddziały te występowały pod zmieniającymi się nazwami. Organizował je i dowodził nimi mjr Feliks Jaworski w burzliwych latach 1917-1919 aż po rok 1920. Większość nazw z początkowej części wykazu leży daleko na wschodzie i nie jest łatwo dostępna. W czasie, który dzieli nas od tamtych wydarzeń nazwy te mogły ulec zmianie a część miejsc, które je nosiły mogło przestać istnieć. Gdyby jednak ktoś z Was zawędrował w tamte strony niech wspomni młodych polskich ułanów i ich legendarnego dowódcę. Nazwy nie są umieszczone w porządku alfabetycznym, układają się one w długi szlak historii 19 Pułku Ułanów Wołyńskich. Taką nazwę otrzymała w regularnej armii Ochotnicza Jazda mjr Feliksa Jaworskiego.

We wrześniu 1939 roku 19 Pułk Ułanów Wołyńskich walczył w ramach Wołyńskiej Brygady Kawalerii. Na przeszło sześćset kilometrowym szlaku w ciągłych bojach poniósł olbrzymie straty. Miarą bojowej wartości i męstwa ułanów jest fakt nadania 19 Pułkowi Ułanów Wołyńskich za walki w 1939 roku Krzyża Virtuti Militari.

Wykaz niektórych miejscowości związanych z historią 19 Pułku Ułanów Wołyńskich im. gen. Edmunda Rózyckiego.

1917-1920

Zazdrość	Hniwań	Kuźnice
Mogilniku	Łuck	Sławeczno
Romanówka	Włodzimierz Wołyński	Łuczynki
Wybrarówka	Ludwipol	Koszyszczce
Kosów	Krzemieniec	Jelsk
Czortów	Poryck	Saniuki
Bednarówka	Wojnica	Barbarów n. Prypecią
Satanów	Zatruce	Werchni Młynek
Szarawka k/Jarmoliniec	Torczyn	Narwala
Kadyjówka	Bronisławówka	Skorodno
Klimaszówka k/Płoskirowa	Pawłowice	Chojniki
Płoskirów	Terenom	Czarnobyl
Bychów	Równe	
Futory	Klewań	
Doborohorszcz	Broniki	
Dzygówka	Mytnicza Czeska n/Styrem	
Markowce	Bezdonia	
Antoniny k/Płoskirowa	Dubno	
Kremenczuga	Hrubieszów	
Rosołowe	Pińsk	
Orlińce	Mroczo	
Starokonstantynów	Liplany	
Ozyrz	Petryków n/Prypecią	
Kobryń	Kurpiecie	
Terespól	Międzyrzec	
Łuków	Dęblin	
Puławy	Firlej	
Kock	Radzyń	
Borki k/Radzenia	Kąkolewnica	

Mordy	Frankopol n/Bugiem
Skrzeszew n/Bugiem	Łosice
Drohiczyn	Granne
Pierlejewo	Pobikry
Brańsk	Suraż
Temklin	Konica
Mniszew	Kleszczele
Boćki	Bielsk
Białystok	Bagnówka
Gródek	Narew
Wasylków	Krasne
Kortyn	Stabin
Augustów	Suwałki
Kolnica k/Suwałk	Krzywulki
Wizajny	Przerośl
Laczki	Grajewo
Ostróg n/Horyniem	

1939

Wieluń	Mokra	Rębelica Królewska
Ostrowy	Weremiej	Cyrusowa Wola
Przyłęcz	Brzeziny	Puszcza Mariańska
Kampinos	Kazuń	Chotomów
Stara Miłosna	Mińsk Mazowiecki	Cyganka
Rejowiec	Grabowica	Tyszewice
Majdan Krynicki	Wólka Horyniecka	Jacnia
Suchowola	Huta Różaniecka	Władypol k/Sambora
Warszawa-Radość	Otwock	

Literatura:

Cezary Leżeński - Zostały tylko ślady podków, Wyd. Książka i Wiedza 1984
 Henryk Smaczny - Księga kawalerii polskiej, Tesco Przedsięb. Zagr. 1989
 Wiktor Dzierżykraj, Stokalski - Dzieje Jednej Partyzantki, Oficyna Wyd. "Gryf" W-wa
 Cezary Leżeński - O Kawalerii Polskiej XX wieku - Zakł. Narod. Ossolińskich, Wrocław.

Odnaka Szlakami 19 Pułku Ułanów Wołyńskich zaprojektowana przez Włodzimierza Majdewicza oraz wykonany na jej podstawie witraż w Panteonie PTTK w Kościele Matki Boskiej Wspomożycielki Wiernych na ul. J. Conrada w Warszawie.

Krzysztof Zarański

WIGILJA KLUBOWA

Spotkanie opłatkowe Klubu Przodowników Turystyki Pieszej im. Anieli Michalskiej oraz osób współpracujących z Klubem odbyło się 20 grudnia 2017 r. w siedzibie Oddziału Stołecznego PTTK przy ul. Kopernika 30 w Warszawie. Gospodarzem tego uroczystego wieczoru był Prezes Klubu Kol. Zbigniew Jurek. Przy naszym wigilijnym stole zasiadła spora gromadka przyjaciół związanych od wielu lat współpracą na rzecz popularyzacji pieszego, krajoznawczego wędrowania.

Honorowe miejsce przeznaczono dla Jadwigi Garapich - pierwszego i wieloletniego Prezesa naszego Klubu. Był z nami również Jerzy Tarwacki - wyróżniony przed laty godnością Honorowego Członka Klubu. Wśród obecnych doliczono się siedmiorga Honorowych Przodowników Turystyki Pieszej, między nimi również byli Jan Piotrowski – Przewodniczący Komisji Turystyki Pieszej Oddziału Stołecznego PTTK oraz Jan Rukat – Prezes Koła Terenowego PTTK „Śródmieście”. Wszyscy wymienieni to wieloletni członkowie Klubu.

Po podzieleniu się opłatkami i złożeniu sobie życzeń nastąpiła bardzo miła uroczystość. Kolega Andrzej Łyziak, niezmiernie zasłużony dla turystyki pieszej, został odznaczony Medalem Honorowym 65-lecia Komisji Turystyki Pieszej Zarządu Głównego PTTK.

Trzeba w tym miejscu nadmienić, że Andrzej Łyziak od kilkunastu lat jest nieustrudzonym organizatorem jesiennych i wiosennych egzaminów przeznaczonych dla kandydatów na Przewodników Turystyki Pieszej III-stopnia oraz dla Przewodników rozszerzających uprawnienia na kolejne regiony. W imieniu KTP ZG PTTK medal wręczył jej Honorowy Przewodniczący Kol. Włodzimierz Majdewicz.

Nasze wigilijne spotkanie upłynęło w miłej atmosferze, popłynęły wspomnienia o minionych latach, odbytych imprezach. Śpiewaliśmy stare polskie kolędy snując turystyczne plany na zbliżający się 2018 rok.

Medal 65 lat Komisji Turystyki Pieszej ZG PTTK

Krzysztof Zarański

25 LAT ODZNAKI TURYSTYKI PIESZEJ „DLA NAJWYTRWALSZYCH” 1992-2017

Chciałoby się powiedzieć „jak ten czas leci”. W dniu 6 listopada 1992 roku, czyli ćwierć wieku temu przyznano pierwsze Odznaki Turystyki Pieszej „Dla Najwytrwalszych”. Wiosną 1992 roku w dziesiątą rocznicę śmierci Anieli Michalskiej w Klubie Przodowników Turystyki Pieszej noszącym Jej imię pojawiła się inicjatywa ustanowienia odznaki przeznaczonej dla zaawansowanych turystów pieszych. Przyjęto, że o uzyskanie odznaki mogą ubiegać się posiadacze najwyższego „czerwonego” stopnia OTP „Za wytrwałość”. Nowa odznaka ma być jej kontynuacją. Ustalono, że odznaka posiadać będzie trzy stopnie (brązowy, srebrny i złoty) i nazwę OTP „DLA NAJWYTRWALSZYCH”. Przewidziano proste zasady zdobywania nowej odznaki. Normy roczne 100 pkt. = 100 km. powtarzane pięciokrotnie dla każdego stopnia odznaki. Odznaki wybito w trzech kolorach metalu odpowiadających kolejnym stopniom.

Autorami regulaminu odznaki byli Jadwiga Garapich, Janusz Szczęsny, Ryszard Dworzyński oraz Włodzimierz Majdewicz, który wykonał również projekt graficzny. Odznaka powstała, jako lokalna inicjatywa klubowa i na tych zasadach rozpoczęła funkcjonowanie.

Prezydium Komisji Turystyki Pieszej ZG PTTK poproszone o opinię dla tego przedsięwzięcia, po zapoznaniu się z regulaminem i projektem plastycznym odznaki OTP „DLA NAJWYTRWALSZYCH” na posiedzeniu plenarnym

w dniu 8.04. 1992 roku przyjęło tę inicjatywę z pełną aprobatą obejmując nad nią honorowy patronat i pozostawiając Klubowi całkowitą swobodę w realizacji tego zamierzenia.

Odznaka ta przez pewien czas funkcjonowała eksperymentalnie poza oficjalnym Regulaminem OTP. Jednak na wniosek licznych zainteresowanych turystów pieszych po uzgodnieniach dokonanych między Klubem Przodowników Turystyki Pieszej im. Anieli Michalskiej i KTP ZG PTTK włączono ją oficjalnie do systemu Odznak Turystyki Pieszej.

Odtąd w kolejnych edycjach Regulaminu Odznak Turystyki Pieszej PTTK znajduje się, jako jego integralna część Regulamin OTP „DLA NAJWYTRWALSZYCH”. Regulamin ten umieszczony jest także na stronie internetowej Komisji Turystyki Pieszej ZG PTTK

Klub Przodowników Turystyki Pieszej im. Anieli Michalskiej posiada wyłączność przyznawania tej ekskluzywnej odznaki. W latach 1992-2017 przyznano łącznie 311 odznak „Dla Najwytrwalszych” w tym 160 odznak brązowych, 97 odznak srebrnych i 54 odznaki złote.

Nie sposób wymienić w Biuletynie wszystkich, którzy turystów, którzy zdobyli OTP „Dla Najwytrwalszych”, ale warto przypomnieć pierwszą dziesiątkę zdobywców odznaki w stopniu brązowym, oto oni.

1. Konrad Bielecki – z Radomia
2. Ludwik Anioł – z Lubań
3. Wiesław Karger – z Gdańska
4. Mirosław Szumski – z Warszawy
5. Waław Polcer – z Łodzi
6. Włodzimierz Majdewicz – z Warszawy
7. Gerard Suchanek – z Katowic
8. Włodzimierz Przybylski – z Łodzi
9. Władysław Trosz z Łodzi
10. Norbert Pawelta – z Krapkowic

W dniu 27 lutego 1993 roku pierwszą Odznakę Turystyki Pieszej „Dla Najwytrwalszych” w stopniu srebrnym przyznano Kol. Wiesławowi Kargerowi z Gdańska, a w maju 1993 r. pierwszą odznakę w stopniu złotym Kol. Mirosławowi Szumskiemu z Warszawy.

Odznaka cieszy się zainteresowaniem piechurów z całego kraju. W rejestrach Referatu Weryfikacyjnego działającego przy Klubie Przodowników Turystyki Pieszej odnotowano nazwiska zdobywców odznaki z: Bydgoszczy, Poznania, Krakowa, Włodawy, Rudy Śląskiej, Lubawy, Gdańska, Warszawy, Łodzi, Katowic, Krapkowic, szczecina, Radomia, Gliwic, Torunia, Płocka, Zamościa, Włoszczowej, Kościana, Zabrze, Rzeszowa, Dusznik Zdroju, Słubic, Szklarskiej Poręby, Międzyrzecza, Kołobrzegu, Nowej Dęby, Mszany, Chełmna, Zawiercia, Skierniewic, Świętochłowic, Włocławka i wielu innych miejscowości.

Biorąc pod uwagę duże zapotrzebowanie na rozszerzenie systemu odznak o kolejne stopnie, wychodząc naprzeciw oczekiwaniom wyrażanym wielokrotnie przez zaawansowanych turystów pieszych, Klub Przodowników Turystyki Pieszej im. Anieli Michalskiej jesienią 2017 roku wystąpił z inicjatywą utworzenia nowej odznaki dla miłośników pieszego wędrowania, będącej kontynuacją odznaki „Dla Najwytrwalszych”.

Nowa odznaka rozpoczyna funkcjonowanie pod nazwą :

„OTP DLANAJWYTRWALSZYCH – WETERAN PIESZYCH SZLAKÓW”

Posiada ona 4 stopnie i umożliwia zdobywanie norm rocznych na kolejne stopnie w ciągu 12 lat.

Regulamin nowej odznaki opublikowany został Biuletynie „Biwak” nr 1 w lipcu 2017 roku.

Jan Piotrowski

BITWA POD DOBREM

187-ma rocznica

17 lutego przypada rocznica jednej z ważniejszych bitew Powstania Listopadowego a właściwie wojny polsko-rosyjskiej 1830-1831, nieco zapomnianej dziś bitwy pod Dobrem. W tym dniu, w 1831 roku, Wojsko Polskie, a dokładnie dywizja gen. Jana Skrzyneckiego z częścią dywizji gen. Franciszka Żymirskiego zatrzymały korpus wojsk rosyjskich gen. Georga von Rosena maszerujące w kierunku Warszawy.

Wojska polskie opóźniły marsz sił rosyjskich, początkowo podjąwszy próbę obrony przeprawy przez Liwiec. Po silnych atakach Rosjan Polacy wycofali się drogą na Dobre, dokąd nadeszły im z pomocą oddziały Skrzyneckiego. Na zalesionych terenach, wykorzystując wąskie drogi i przesieki leśne, oddziały polskie w kilku potyczkach odniosły zwycięstwo, zatrzymując wroga. Zginęło około 300 żołnierzy polskich przy przeszło dwukrotnie wyższych stratach rosyjskich. Po bitwie oddziały Skrzyneckiego odeszły w kierunku na Okuniew.

Polegli żołnierze zostali pochowani w dwóch znanych dziś mogiłach, na których stoją pomniki tamtych wydarzeń. Jeden z nich stoi przy szosie Warszawa-Węgrów, pomiędzy wsiami Makówiec i Drop.

W odległości dwóch kilometrów, w Nowej Wsi jest druga mogiła i głaz pomnikowy z tablicą informacyjną.

Przy pomniku w Makówcu w rocznice bitwy pobliska szkoła w Dropiu organizuje obchody rocznicowe.

Tegoroczny 53 Rajd im. Aleksandra Janowskiego odbędzie w okolicach miejscowości Dobre.

Serdecznie zapraszamy.